

Snel cursus MUZIEKNOTATIE

Toonhoogte

Eeuwen lang hebben mensen gezocht naar een goede manier om muziek op te schrijven.

De eerste voorbeelden van genoteerde muziek komen uit de 9e eeuw. Deze vorm van muziekschrift was eigenlijk meer een geheugensteuntje. Als je de melodie nog niet kende, kon je er weinig mee beginnen. Hiernaast zie je een paar voorbeelden van die middeleeuwse muzieknotatie. Je ziet dezelfde melodie steeds preciezer opgeschreven.

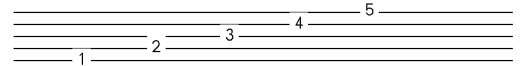
a: rond het jaar 850; b, c en d: rond het jaar 1000

Notenbalk

Tegenwoordig schrijven we de muzieknoten op een **notenbalk**.

De notenbalk bestaat uit 5 lijnen.

Zoals je ziet, is de **onderste** balk de eerste; we tellen dus van onder naar boven.

De namen van de noten komen uit het alfabet. We gebruiken de eerste zeven letters: **A B C D E F G**

Na de G komt opnieuw de noot A.

LET OP: de B wordt op sommige instrumenten aangegeven door een H!

De noten worden afwisselend **op** een lijn (= door een lijn heen), of **tussen** de lijnen getekend.

We leren nu de volgende noten:

G-sleutel

Voor aan de balk staat de **G - sleutel**.

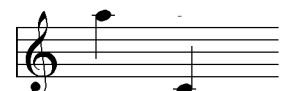
Die geeft aan dat op de tweede lijn de noot **G** ligt.

Hulplijntje

De noot die na de hoogste G komt, zou weer **op** een lijn moeten komen. Maar de notenbalk heeft maar 5 lijnen. Daarom tekenen we in zo'n geval een **hulplijntje**.

Net als bij de lage C.

Stok omhoog of omlaag

Noten die **onder** het middelste lijntje staan, hebben hun stok **omhoog** (en *rechts* van het bolletje).

Noten die **boven** het middelste lijntje staan, hebben hun stok **omlaag** (en *links* van het bolletje).

Op de middelste lijn mag je kiezen.

1

- a. Welke lijn is de eerste lijn van de notenbalk, de bovenste of de onderste ?
- b. Hoe heet het teken aan het begin van de notenbalk ?
- c. Wat geeft dat teken aan ?
.....
- d. Wat is het verschil tussen een *toon* en een *noot* ?
.....
- e. Wanneer teken je de stok aan een noot omhoog en wanneer omlaag ?
.....
.....

2

Hieronder zie je een aantal noten staan.
Zet de namen van de noten er onder.

1 2 3 4 1 - ne 2 3 4

.....

Speel de noten op je instrument.
Weet jij van welk bekend liedje deze noten zijn ?

.....

3

Leer alle noten van blz 1 uit je hoofd. Zet daarna zonder op blz 1 te kijken de namen onder de noten.
Maak eerst A. Kijk dan wat je fout hebt gedaan. Leer het opnieuw en maak vervolgens opdracht B en C.

a

.....

b

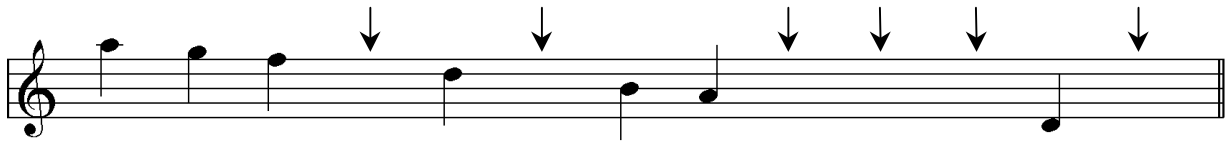
.....

c

.....

4

Teken bij de pijlen (telkens een stapje lager dan de vorige noot) de ontbrekende noten in de notenbalk.
Denk om de juiste richting van de stokken!

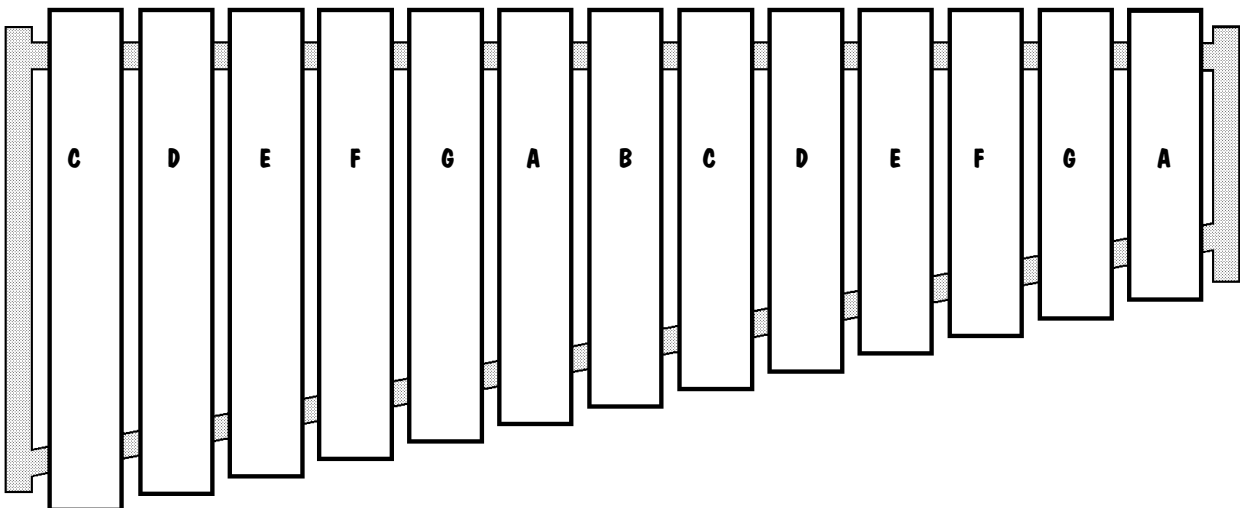
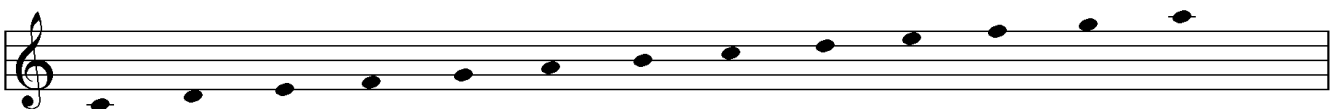
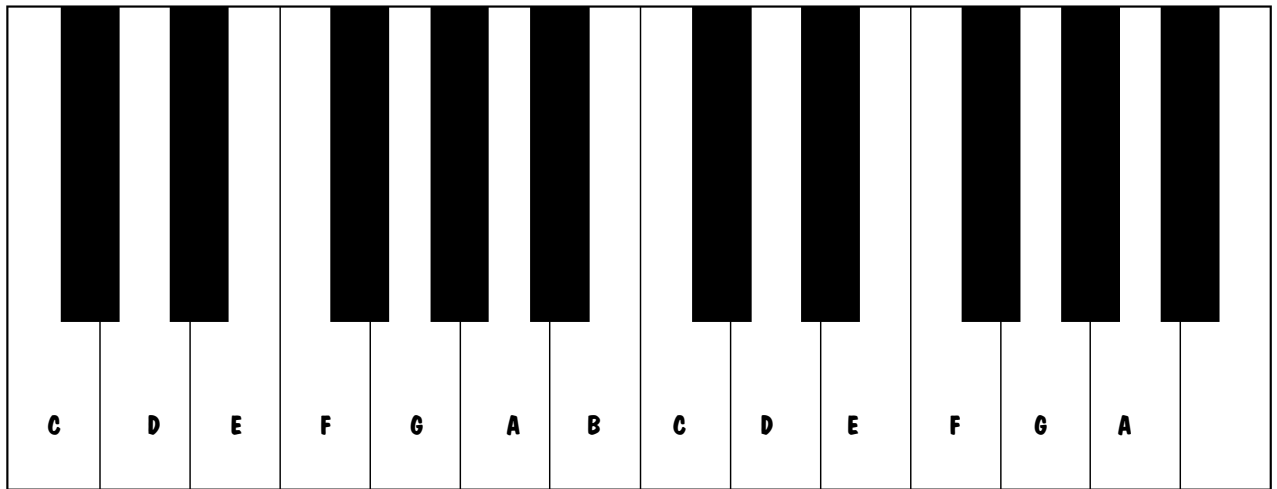

Waar vind ik die noot?

Hieronder zie je waar je de verschillende noten op een keyboard of een klokkenspel kunt vinden.

Let op:

Niet alle keyboards en staafspelen beginnen met een lage "c" en ze eindigen ook niet allemaal met een hoge "a".
Er kunnen ook meer of minder toetsen/klankstaven opzitten. Het blijft dus oppassen geblazen !

5

Kijk eens goed naar het schema op de vorige bladzijde.
 Vul vervolgens hieronder de woorden "links" of "rechts" in:

Als de noten op de notenbalk **omhoog** gaan, moet je naar op je instrument.

Als de noten op de notenbalk **omlaag** gaan, moet je naar op je instrument.

Anders gezegd:

Lage noten zitten en **hoge** noten zitten op je instrument.

6

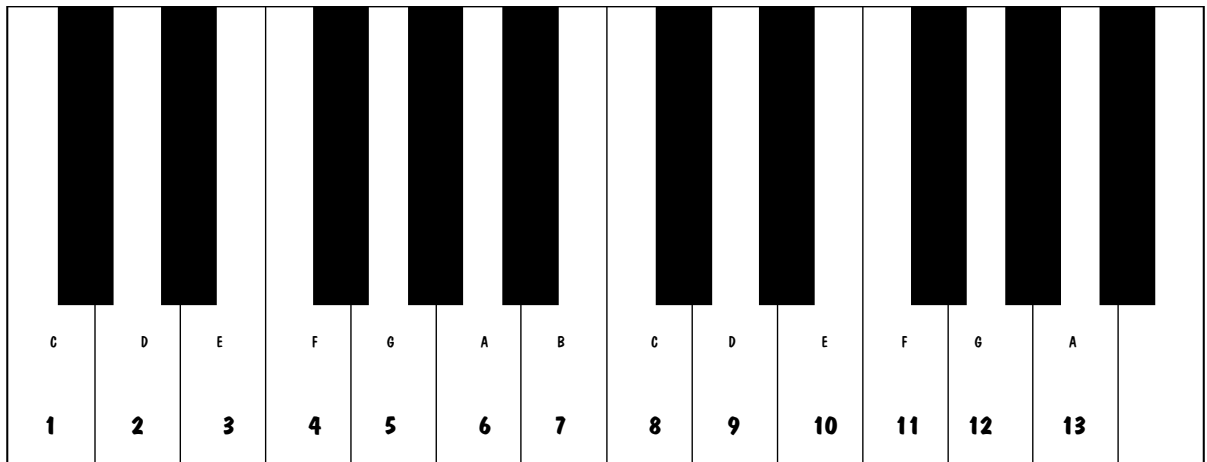
Welke toetsen horen bij deze noten ?

Bestudeer eerst het schema op de vorige bladzijde. Zet dan zonder naar dat schema te kijken onder elke noot eerst de naam van de noot en daaronder het **nummer** van de goede toets.

De noot heet: ---- ---- ---- ---- ---- ---- ----

Hij hoort bij
 toets nr: ---- ---- ---- ---- ---- ---- ----

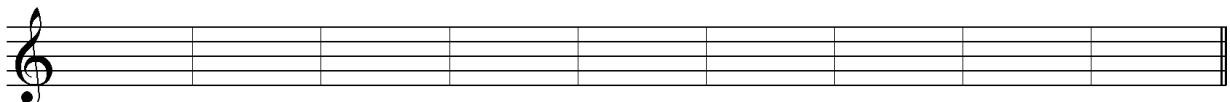

7

Noten tekenen is een precies werkje.
 Als je het onduidelijk doet, speelt de muzikant een verkeerde noot...

Teken de gevraagde noten.
 Maak de bolletjes niet te groot, maar ook niet te klein.
 Denk om de juiste richting en de lengte van de stokken !

lage G lage C B lage A hoge E lage D lage F hoge A hoge D

Kruizen

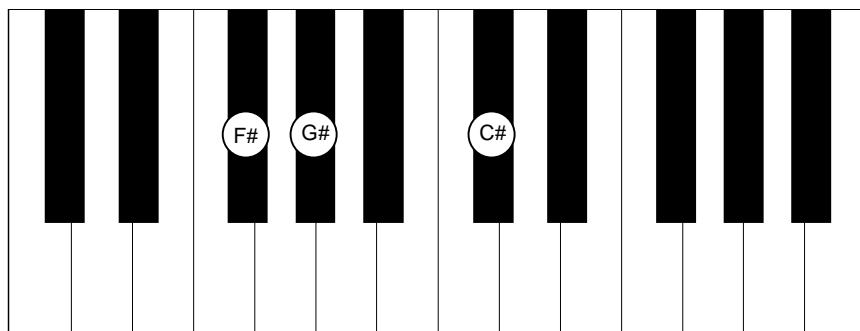
Als er een **kruis** voor een noot staat, speel je de zwarte toets rechts van die noot.

Achter de nootnaam komen dan de letters "is" (spreek uit: ies).

Dus:	f	wordt	fis	(fies)	je schrijft:	F#
	g	wordt	gis	(gies)	je schrijft:	G#
	c	wordt	cis	(cies)	je schrijft:	C#
			etc.			

F#	C#	G#
fis	cis	gis

Mollen

Als er een **mol** voor een noot staat, speel je de zwarte toets links van die noot.

Achter de nootnaam komen dan de letters "es".

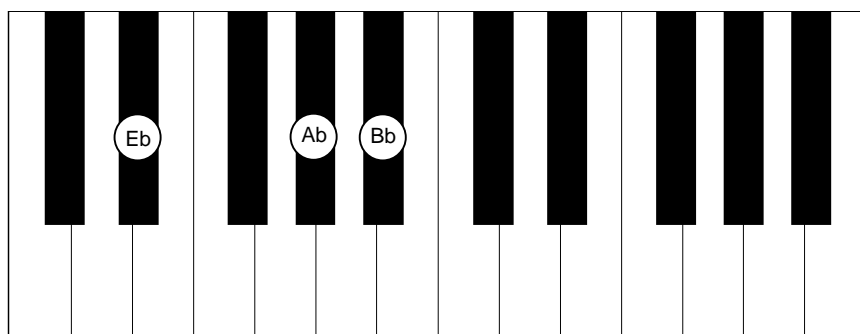
Dus:	b	wordt	bes	je schrijft:	Bb
	d	wordt	des	je schrijft:	Db
			etc.		

Bb	Eb	Ab
bes	es	as

uitzonderingen:

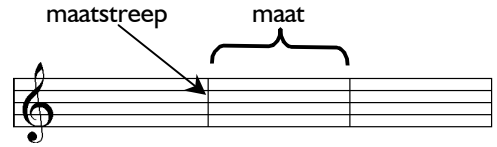
a	wordt	as	(i.p.v. "aes")	je schrijft:	Ab
e	wordt	es	(i.p.v. "ees")	je schrijft:	Eb

Maat, melodie en ritme

Maat

Muziek verdelen we in kleine stukjes die **maten** worden genoemd. In de notenbalk geef je de maten aan met maatstrepen. Hiernaast zie je een notenbalk met maatstrepen. Elk vakje is een **maat**.

De **maat** is ook een soort regelmatige "tik" op het tempo van de muziek. Je zou het kunnen zien als de hartslag van die muziek. In een stevig housenummer merk je dat je eigenlijk steeds tot 4 telt, omdat er om de 4 tellen een accent of zwaartepunt valt. Maar bij een walsje kom je niet verder dan 3.

De stukken staan dan in een andere **maatsort**.

Maatsort

De **maatsort** geeft aan hoeveel tellen er in een maat zitten. De maatsort staat vooraan de notenbalk. Hieronder zie je twee voorbeelden:

We zien steeds twee getallen boven elkaar.

Het **bovenste** getal geeft aan hoeveel tellen er in de maat zitten.

Het **onderste** getal is in beide voorbeelden een 4. Dat geeft aan dat de kwartnoot (1/4 noot) 1 tel duurt. (Over de kwartnoot straks meer...)

Je zegt : "dit muziekstuk staat in vierkwartsmaat " of: "dit muziekstuk staat in driekwartsmaat ".

Ritme en melodie

Voor het noteren van een melodie is het aangeven van de juiste toonhoogte niet genoeg.

Een **melodie** is namelijk de combinatie van hogere en lagere tonen in een bepaald ritme.

Het **ritme** is de combinatie van korte en langere klanken of tonen. Behalve de toonhoogte moet je dus ook de lengte van de toon aan kunnen geven.

Hoe lang een noot moet klinken, de **notenwaarde** , kan je zien aan de vorm van de noot.

Hiernaast zie je een paar verschillende noten. Je ziet dat sommige noten open zijn, en anderen weer dicht. De meeste noten hebben een stokje, maar niet allemaal.

Al die verschillen hebben te maken met hoe lang die noten moeten duren.

We gaan al die verschillende notenwaarden eens bekijken.

hele noot:

De hele noot duurt 4 tellen.

Dat wil zeggen dat je 4 tellen moet wachten voordat je de volgende noot mag spelen.

halve noot: of

De halve noot duurt 2 tellen.

Nu moet je de noot dus twee tellen door laten klinken, voordat je de volgende noot mag spelen.

kwart noot: of

De kwart noot duurt 1 tel.

Nu moet je de noot dus één tel door laten klinken, voordat je de volgende noot mag spelen.

achtste noot: of

De achtste noot duurt een halve tel.

Er passen er dus twee in één tel. Als je twee achtste noten achter elkaar moet spelen die samen binnen één tel vallen, dan schrijf je de noten aan elkaar:

1 - ne 2 - je 3 - je 4 - re

Dat ziet er wat overzichtelijker uit dan dit:

zestiende noot: of

Van de zestiende noot passen er vier in één tel.

Elke zestiende duurt dus een kwart tel.

Als je meer zestiende noten achter elkaar moet spelen die samen binnen één tel vallen, dan schrijf je de noten aan elkaar:

1 - ne 2 - je 3 - je 4 - re

Dat ziet er overzichtelijker uit dan dit:

Daar wordt je tureluurs van!

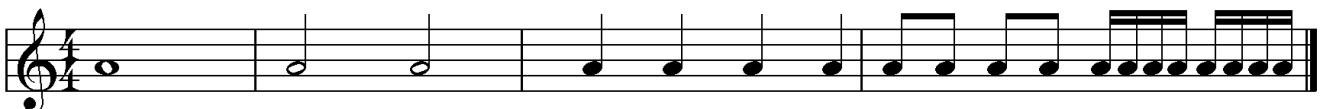
Allemaal op een rijtje

Hier zie je in een schema de meest voorkomende notenwaarden:

1	2	3	4	de noot heet:	en hij duurt:
				hele noot	4 tellen
				halve noot	2 tellen
				kwart noot	1 tel
				achtste noot	1/2 tel
				zestiende noot	1/4 tel

In een vierkwartsmaat kan een maat bestaan uit:

1 2 3 4 1 2 3 4 1 2 3 4 1 - ne 2 - je 3 - je 4 - re

Het is de moeite waard om deze regel vaak te spelen, zodat je gevoel krijgt voor de manier waarop de verschillende noten versnellen en vertragen.

Natuurlijk kan je ontzettend veel combinaties maken van de verschillende notenwaarden. Zo krijg je steeds weer andere ritmes.

Bijvoorbeeld:

Opdrachtje:

Kun jij een zinnetje bedenken op dit ritme?

Noten langer maken

Er zijn twee manieren om noten langer te maken, zodat er weer nieuwe notenwaarden ontstaan. Zo krijg je dus nog meer mogelijkheden.

Verbindingsbogen

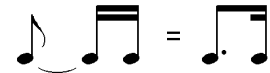
Je kunt noten van verschillende lengtes met een **verbindingsboog** aan elkaar "plakken".

Je ziet dan twee noten, maar je speelt er maar één. Deze noot duurt net zo lang als die twee losse noten bij elkaar opgeteld.

punten

Door een **punt** achter een noot te zetten, wordt die noot 1½ keer zo lang.

Rusten

In een muziekstuk hoor je niet voortdurend geluid. Soms zijn er korte of langere stiltes. Die stiltes worden door een **rustteken** aangegeven in de notenbalk.

In het schema hiernaast zie je de rusttekens die horen bij de notenwaardes die je net hebt geleerd.

Zoals je ziet zijn afgeleid van de notenwaardes. De namen en de lengtes komen dan ook overeen.

	hele rust	4 tellen
	halve rust	2 tellen
	kwart rust	1 tel
	achtste rust	½ tel
	zestiende rust	¼ tel

8

a. Geef een goede omschrijving van het begrip "ritme".

.....
.....

b. Welke twee dingen kunnen we bedoelen met de "maat"

-
-

c. Wat is het verschil tussen maat en ritme?

.....
.....

9

a. Geef een goede omschrijving van het begrip "melodie".

.....
.....

b. Wat bedoelen we met de notenwaarde?

.....
.....

c. Waarom moet je de lengte van de noten in **tellen** weergeven, en mag het niet in secondes?

.....
.....

d. Wat betekent een punt achter een noot?

.....
.....

10

Hoe heten de volgende noten en hoe lang duren ze:

1. De noot heet: en hij duurt:
2. De noot heet: en hij duurt:
3. De noot heet: en hij duurt:
4. De noot heet: en hij duurt:
5. De noot heet: en hij duurt:

11

Hoe heten de volgende **rusttekens** en hoe lang duren ze:

1. Dit is een: en hij duurt:
2. Dit is een: en hij duurt:
3. Dit is een: en hij duurt:
4. Dit is een: en hij duurt:
4. Dit is een: en hij duurt: